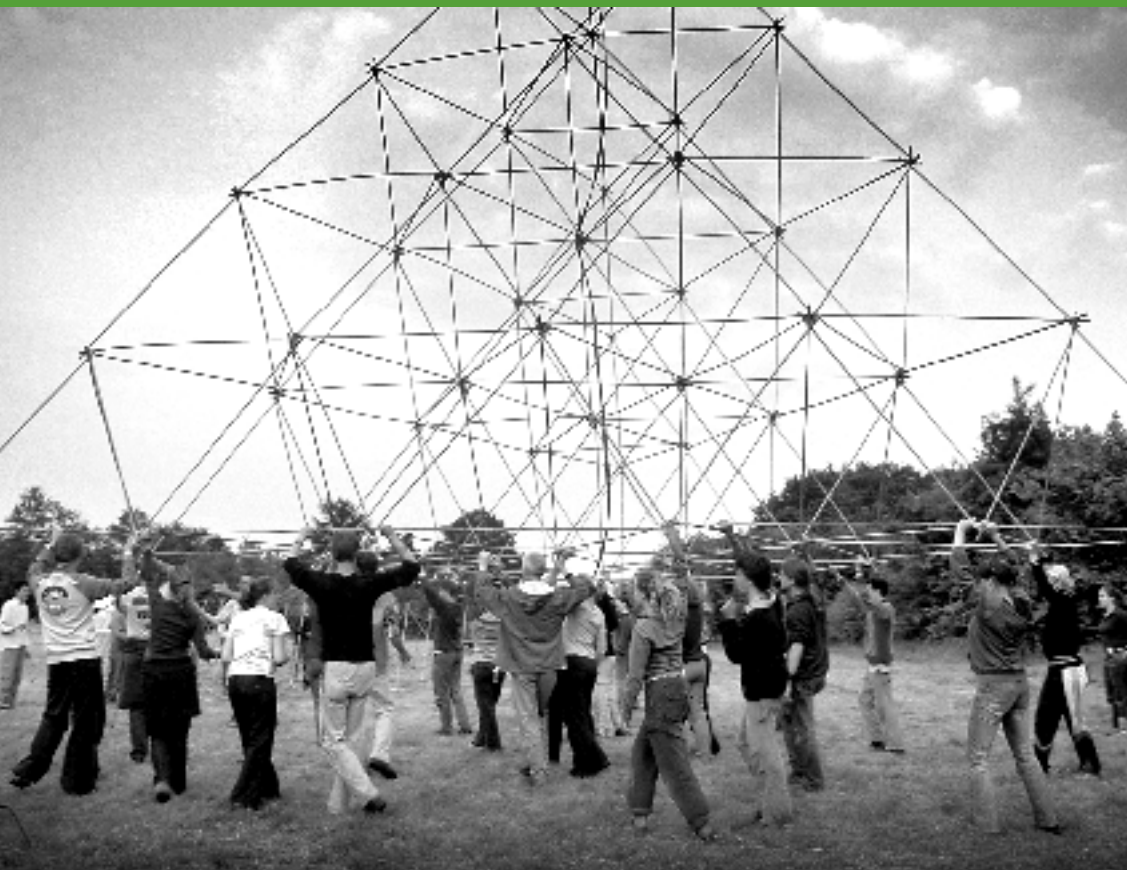

In beweging

kwartaalblad van de Christengemeenschap
Pasen 2006

Jeugdwerk in de Christengemeenschap

In beweging

kwartaalblad van De Christengemeenschap
10e jaargang nr. 1, Pasen 2006

Inhoud van dit nummer

Van de redactie 1
Pasen 1
Jeugdwerk in de Christengemeenschap 2
De Twaalf Apostelen
Bestuur en instellingen
Berichten uit de gemeenten
Allerlei
Boeken
Internationaal
Aankondigingen
Gestorvenen

Redactie

Bastiaan Baan, Otilia Broekers, Jolanda van Dam, Marianne de Nooij, Silvia Rigters

Redactie-adres

In beweging, p/a mw. J. van Dam,
Kerklaan 109, 1241 CL Kortenhoef,
tel.: 035-6565556
e-mail: inbeweging@unica4.nl
Ook voor inlichtingen over abonnementen

Financiën en advertenties

Jos van Damme, tel. 0318-416079

Druk

Drukkerij De Appelbloesem Pers, Amsterdam

Kopijdata:

Pinksternummer: 15 april 2006

Michaëlnummer: 15 juni 2006

Kopij graag aanleveren per e-mail
(inbeweging@unica4.nl) of op diskette
(Word of Wordperfect), voorzien van
correspondentieadres en telefoonnummer.
De redactie behoudt zich het recht voor
ingezonden kopij in te korten of niet te
plaatsen.

Foto omslag:

Vorbereidingsweekend kampstaf

De Christengemeenschap
in Nederland en België
Adressen (geen postadres)
en tijden van diensten

M=mensenwijdingsdienst, K=Zondagsdienst voor de
kinderen, Info: gezien onregelmatigheid navraag nodig.

Alkmaar, Oude Kanaaldijk 9, 072-5613144

M zo 10, do 10, za 8 (info), K zo 9

Amsterdam, A.J. Ernststraat 869, 020-6420769

M zo 10, di 7, wo 8, do 9, za 9, K zo 9.30

Antwerpen, H. Consciencelaan 107, Morsel, 03-8305860

M zo 10, wo 7, do 10 (info), vr 9.30, K zo 9.15 (info)

Arnhem, Brugstraat 5, 026-4433953/0575-516470

M zo 10 (info), K zo 9.30 (info)

Den Haag, Groot Hertoginnelaan 2, 070-3634898

M zo 10.15, wo 10, do 8, vr 10.30 (info),

K zo 9.30

Driebergen, Rijsenburgselaan 2a, 0343-531685

M zo 10.30, do 9.30, K zo 10

Eindhoven, Dorpsstraat 122, Veldhoven, 040-2451134

M zo 10.45, wo 9.30, vr 9.30 (info), K zo 10 (info)

Het Gooi, Leeuwenlaan 40, 's-Graveland 035-6935774

M zo 10, wo 9 (info), K zo 9.30 (info)

Groningen, Lauwersstraat 3, 0592-347059

M zo. 10.30 (info), do 10.00 (info), K zo 10.00 (info)

Leeuwarden, Droevendal 9, 058-2151708

M zo 10 (info), do 9.15 (info), K zo 9.30 (info)

Leiden, Vestestraat 39-49, 071-5121459

M zo 10.30 (info), za 10.30 (info), K zo 10 (info)

Meppel, Catharinastraat 44, 0522-259020

M zo 10.15 (info), K zo 9.45 (info)

Middelburg, Lange Noordstraat 62, 0118-591628

M zo 10 (info), K zo 9.15 (info)

Rotterdam, Lumeysstraat 33, 010-4662586

M zo 10.30, di 9.30, vr 7.30, K zo 10

West-Brabant, Minckelersstraat 27, Breda, 076-5656025

M za 9.30 (info)

Zeist, van Tetslaan 4, 030-6913868, bgg 6921173

M zo 10.30, di 8, wo 9, vr 10 (info), za. 9, K zo 9.45

Zutphen, Badhuisweg 27, 0575-541288, bgg 0575-

528875 M zo 10.30 (info), do 9.15 (info), za 9 (info)

K zo 10 (info)

Landelijk secretariaat: 070-3451506

Groot Hertoginnelaan 4, 2517 EG Den Haag

E-mail: secretariaat@christengemeenschap.nl

Website: www.christengemeenschap.nl

Van de redactie

In dit themanummer over het jeugdwerk in de Christengemeenschap komen uiteenlopende aspecten over het werk met jongeren aan de orde. Naast alle vaste rubrieken vindt u voorts het tweede deel van de serie over de twaalf apostelen, waarin ditmaal Petrus en Andreas centraal staan. De Peruaanse geestelijke Pablo Corman, zelf joods van geboorte, hield tijdens zijn verblijf in Nederland voordrachten over Jodendom en Christendom, waarvan u een weerslag vindt in dit Paasnummer.

In de redactie hebben zich een aantal veranderingen voorgedaan. Na een periode van 6 jaar hebben we afscheid genomen van Otilia Broekers, die voor de laatste maal de eindredactie van het voor u liggend nummer heeft gedaan. Samen met Judith van der Bend heeft zij In beweging uitgebouwd tot het tijdschrift wat het nu is en met haar afscheid wordt dan ook echt een hoofdstuk afgesloten. Silvia Rigters heeft te kennen gegeven het redactiewerk na haar inwerkperiode niet verder voort te willen zetten. Jolanda Gevers Leuven heeft de boekhouding overgedragen aan penningmeester Jos van Damme en Rob Tuk heeft de advertentiewerving overgedragen, eveneens aan Jos van Damme. Otilia, Silvia, Jolanda en Rob: heel veel dank voor al jullie inzet voor In beweging en alle goeds gewenst in de nieuwe taken die jullie op je gaan nemen. Tot slot maken we u nog graag attent op het nieuwe e-mail adres van de redactie, dat u vindt in het colofon.

Marianne de Nooij

Pasen

Verlangend strekken de winterse bomen hun lege takkenhanden uit naar de hemel. En elk jaar opnieuw wordt hun bedde verhoord. In de midwintertijd stroomt kosmische kracht uit de hemel neer. Wat koud, dor en dood leek, wordt in werkelijkheid de drager van nieuw leven. Blij heffen de zomerse bomen hun volle takkenhanden op naar de hemel. Vol vreugde ruist het antwoord in de bladerkroon. Tintelend leven stroomt weer uit in de kosmos. Zo beleeft onze ziel het proces van de grote ademhaling in de natuur.

Hetzelfde wonder kan zich voltrekken in de ademhaling van de mens. Bij het inademen ontvangen we nieuwe levenskracht. Moeilijker is het om het uitademen te verbinden met vreugde en uitstromend leven omdat de uitgeademde lucht verontreinigd is en zo goed als dood. Dat wordt anders als we beseffen dat de uitgeademde lucht ook de drager is van het mensenwoord. Hoe vaak staan we echter niet met lege handen en smeken om het juiste woord? Scheppend en helend wordt ons woord pas als het doordrongen is van de Geest.

Ons verlangen naar de Geest wordt beantwoord door inspiratie, wat letterlijk inademing betekent. Het is de inspiratie van de Mensenzoon die in ons de dood overwint en ons voorbereidt op het Woord. Vreugdevol wordt ons woord!

Myriam Driesens

Jeugdwerk in de Christengemeenschap

Lichtvoetig in de Hollandse klei

Het jeugdwerk in de Christengemeenschap is een toenemend aandachtspunt, want in verschillende gemeenten leidt dit een kommervol bestaan. Vanaf de lagere schoolleeftijd zijn er de godsdienstlessen en de zondagsdienst voor kinderen; binnen dit kader gebeurt er veel. Maar na de jeugdwijding, wat dan? Dan lijkt 'de jeugd van tegenwoordig' te verdwijnen, maar is dat ook zo? Wat is hun religieuze behoefte en hoe komt de Christengemeenschap daaraan tegemoet? Dit zijn de kernvragen van dit thema. Verschillende mensen zijn aan het woord.

De jeugd van tegenwoordig...

door Otilia Broekers en Silvia Rigters

'Trouwens weten jullie dat er een popgroep is die zo heet. Drie Amsterdamse hiphoppers met de fraaie namen: Vieze Fur, Dronq en Willie Wartaal. Ze hebben geweldig gescoord met de hit "Watskeburt". Ik luister naar zulk soort dingen als ik in de auto zit. Ik blijf graag op de hoogte met wat er onder de jeugd gaande is...'

Craig Wiggins, onze jeugdpriester, is aan het woord. Hij deed al langer veel met de jeugd, maar had behoefte aan een officiële status. Twee jaar geleden was het zover: hij kreeg het mandaat van de synode over het jeugdwerk. Daarmee werd hij onze eerste officiële part-time jeugdpriester. Deze functie neemt ongeveer een kwart van zijn tijd in beslag. Voor een groot deel gaat dat in de kampen zitten: eigen kamp, beleidsgroep en bestuur van de kampen en de evaluatiebijeenkomsten na het kampeizoen. Daarnaast organiseert hij samen met Argonauta eenmaal per jaar een weekend voor jeugdwijdelingen. Hij zit ook in het bestuur van Argonauta, een jongerenwerkgroep die ontstaan is toen de jeugdweekenden op Land en Bosch niet meer mogelijk waren. Zij organiseren verschillende bijeenkomsten, verspreid over het land. 'We leiden een echt nomadenbestaan. Op zich niet zo gek want we komen overal en maken

Craig Wiggins

zo kennis met verschillende gemeenten. We zijn letterlijk en figuurlijk voortdurend op weg, als echte Argonauten op zoek naar het Gulden Vlies,' zegt Craig.

Wat vind jij het belang van het jeugdwerk? 'Een beetje een open deur, die vraag! Natuurlijk, als er geen jeugd is, waar ligt dan de toekomst van de Christengemeenschap? Onze gemeenten bestaan voor ongeveer 5% uit dertigers, de rest is 40+. Dit is eigenlijk altijd al zo geweest.'

Jeugdwerk, hoe doe je dat?

'In de eerste plaats organiseer je iets om te doen. Er zijn zeilweekenden geweest en wandelen staat bijvoorbeeld ook nog op ons verlanglijstje. Vorig jaar zijn we met een groep jongeren naar de priesterwijding in Berlijn gereisd. Binnen het doe- kader kan van alles plaats vinden. Maar de echte initiatieven moeten toch vaak van de leiding komen, alhoewel de jongeren zelf ook allerlei ideeën aandragen; dat kan ver gaan, maar zoiets als bijvoorbeeld een "zwarte mis" ligt absoluut over de grens. Het behoort tenslotte ook tot de taak van de priester om de identiteit van de Christengemeenschap te bewaren. Het is belangrijk dat je de taal van de jongeren verstaat. Vertrouwen en herkenning zijn hierbij sleutelwoorden. Maar er worden best veel schuttingwoorden gebruikt. Dat corrigeer ik, want dat hoeft voor mij niet. Het religieuze moet er niet duimendik bovenop liggen. Het moet gezellig zijn en laagdrempelig. Hoe gek dat ook klinkt, maar daar gaat veel energie in zitten. Het komt bij ons ook niet makkelijk naar buiten: we spreken ons niet zomaar uit. Het lijkt wel steeds weer een proces van sterven en opstaan. De Christengemeenschap is "zwaar" en serieus. De jongeren hebben behoefte aan een zekere lichtheid, flair en enthousiasme. Het is een uitdaging om een lichtvoetig element in het jeugdwerk te brengen zonder lichtzinnig of oppervlakkig te worden. Maar onze voeten staan in Hollandse klei en dan is dat echt hard werken...Vreugde? Dat is wel een goed woord, maar dat klinkt toch weer wat zwaarwichtig. Laten we zeggen lichtvoetigheid en blijheid met een religieuze ondertoon. Als we dat voor elkaar krijgen ben ik allang blij...'

Religiositeit onder de jongeren?

'De religiositeit duikt vanaf ongeveer het twaalfde jaar onder. Het is wel onbewust aanwezig en de behoefte is vaak toch ook groot omdat er in onze maatschappij een bepaalde schraalheid in dit opzicht heerst. Vanaf die leeftijd wordt het knokken: door een onhan-

digheid van ouders of een geestelijke kunnen deze jongeren afhaken.

Maar de mensenwijdingsdienst spreekt in zijn totaliteit een objectieve taal. Alleen al het feit dat dit een centraal gebeuren is en blijft bij al het jeugdwerk, is in dit opzicht bijzonder waardevol. Ook de dagelijkse dagsluiting is zo'n religieus bewustzijnsmoment.

Rond het achttiende jaar komt de religiositeit weer boven drijven in de vorm van indringen-de levensvragen. Dat stelt weer hele andere eisen aan het jeugdwerk. In Zutphen bestaat sinds drie jaar de Johannesgroep, een twaalf-tal jong volwassenen (zie hieronder, red.). Zij houden zich bezig met het Johannes-evangelie. Dit gaat gepaard met intensieve, diepgaande gesprekken en oefeningen. Maar ook elders in ons bewindsgebied zijn dergelijke groepen ontstaan. In Antwerpen komt een aantal jonge mensen maandelijks bij elkaar voor "ontmoeting" en "inhoud". In Amsterdam is dit jaar een leesgroep van start gegaan. In die leeftijdsgroep ligt duidelijk behoefte aan religieuze inhoud.'

De jeugd van tegenwoordig...

'De jeugd in de Christengemeenschap noem ik conventioneel, getrouw aan tradities en gewoonten. De kampen bijvoorbeeld lopen al zestig jaar. Dat is een rijdende trein. Als je een nieuw idee lanceert, is er eerst een reactie van verwondering: "Dat hebben we nog nooit zo gedaan!" Dan volgt een tijd van gewenning door over het idee te praten. Maar als het eenmaal geaccepteerd wordt, gaan ze er ook voor. De jongeren hier hebben meestal een vrijeschool achtergrond. Dat geeft een prachtige basis. Maar we moeten oppassen dat we niet te veel daarop voortborduren, te "vrijescholerig" zijn. We hebben een eigen inbreng. Waar het om gaat is een plek te creëren voor de echte ontmoeting. Want de jeugd van tegenwoordig zoekt de ontmoeting, de mens die echt meent wat hij zegt, de mens die echt is. Wanneer de jongeren door een echte ontmoeting een glimp van de Christus ontvangen, ben ik tevreden...'

Vorbereiding op de jeugdwijding

door Ernst Terpstra

Een jaarlijks terugkerend stukje jeugdwerk is de voorbereiding op het sacrament van de jeugdwijding. Elke gemeente heeft hiervoor eigen vormen ontwikkeld die passen bij de lokale situatie. In beweging vroeg een van de geestelijken uit Amsterdam iets te vertellen over de gang van zaken in deze stad.

De godsdienstlessen voor kinderen in de basisschoolleeftijd worden in Amsterdam tweewekelijks gegeven op doordeweekse dagen na schooltijd. Met de overgang naar de middelbare school krijgen de kinderen uiteenlopende schooltijden. Het tweejarige traject van de voorbereiding op de jeugdwijding vindt dan ook plaats op de zaterdag, eenmaal per maand, voor de 12/13 jarigen van half vier tot half zes en voor de 13/14 jarigen van vijf tot negen uur.

In de lessen voor de 12/13 jarigen gaat het met name om biografieën: de inslagen van het lot en hoe een mens daarmee omgaat. In relatie daarmee komen thema's aan de orde als bidden en de engelenwereld; daarnaast wordt er aandacht besteed aan de heilige boeken uit verschillende religieuze tradities (vooral het Nieuwe Testament) en de verbreiding van het evangelie in het begin van het christendom. Voorafgaand aan dit lesjaar, als afsluiting van de lessen in de basisschoolleeftijd, maken we graag een excursie naar het Bijbels Museum in Amsterdam, waar het jodendom, de islam en het christendom op boeiende en toegankelijke wijze in beeld zijn gebracht. En het lesjaar wordt afgesloten met een excursie die zo mogelijk in verband staat met een van de behandelde biografieën. In de loop van het jaar beginnen we ook met het jeugdwijdingsboek, een stevig schrift of blanco boek, waarin de kinderen tot aan de jeugdwijding teksten schrijven die de essentie van het christendom bevatten zoals over de sa-

cramenten, de evangeliën, het Onzevader en het credo. Er blijft daarnaast ruimte voor eigen teksten in de periode na de jeugdwijding, het is bedoeld als een boek voor het leven.

De maandelijkse lessen voor de 13/14 jarigen bestaan uit drie blokken van elk ongeveer een uur en een gezamenlijke maaltijd, die bij toerbeurt door een of twee ouders wordt verzorgd (die dan ook mee eten met de groep). In het eerste blok gaat het over de inhoud van het credo en over het leven van Jezus Christus. Na de maaltijd gaat het over de zeven sacramenten en de thematiek die daarmee is verbonden. Zo komt bij de doop het voorgoortelijke aan de orde, bij het biechtsacrament het gebied van verantwoordelijkheid en schuld, en bij de stervenswijding alles rondom de dood. In het laatste blok tekenen de kinderen in hun jeugdwijdingsboek, om de besproken inhoud te verwerken: ondermeer de plattegrond van Jeruzalem en omgeving, graanhalm en wijnstok, en cultische voorwerpen als het wierookvat en de casula. In de tweede helft van dit lesjaar, na Kerst, wordt de avond afgesloten met een cultische dagsluiting in onze kleine kapel.

In het voorjaar is er tot slot een weekendexcursie waarbij we overnachten in een kerk van de Christengemeenschap. Centraal staat dan de ontmoeting met plekken of voorwerpen die verbonden zijn met dood en opstanding. Een aantal keren hebben we de Externsteine in het Teutoburgerwald bezocht, maar we zijn

ook wel eens naar Aken geweest, de stad van Karel de Grote, om de Dom te bezoeken met onderweg een uitstap naar het grote oorlogskerkhof in Margraten. Zo'n groep jeugdwijdelingen begint wat onwennig, zeker als de deelnemers uit verschillende gemeenten komen (dit jaar bijvoorbeeld ook uit Het Gooi en Alkmaar). Het is mooi om te zien hoe er vaak, door alles wat ze samen hebben door-gemaakt, tegen de tijd dat de jeugdwijding wordt voltrokken een echte groep is ontstaan.

Wat voegt de jeugdwijding toe?

door Siegwart Knijpenga

Een ervaring als opmaat: het overkwam me na een gehouden jeugdwijding; de gemeente was bijeen en ik werd, staande aan de zijlijn van het sociale deel in de gemeentenzaal, aan mijn mouw getrokken. Eén van de jeugdwijdelingen reikte me een pakje aan. Er kwamen twee bijna identieke pakjes uit te voorschijn. Tenslotte verscheen uit elk de helft van een open gezaagde trilobiet (versteende schelp van een weekdier). Op de spiegelbeeldige snijvlakken lag het versteende gepolijste kiezel, kamertje na kamertje, in glanzende warme bruintinten in vier heldere spiralen. Ook aan de buitenzijden waren de spiralen prachtig zichtbaar, hier met de ruimtelijke structuur van de dwars rondingen. De indruk van de jeugdwijding was er nog zodanig dat hij de blik op dit fossiel meebepaald moet hebben. Ook stond ik samen met de jongen uit te pakken die daarnet nog met mij voor het altaar was. Ik vond het in ieder geval een bijzonder geschenk: op dit moment en deze spiralen van buiten af tot in de kern en tegelijk vanuit de kern gericht naar buiten. Doordat de beide helften naast elkaar lagen kon je de één ook als inkerend, de ander als uitkerlend beleven. Mijn warsheid van persoonlijkke cadeaus naar aanleiding van een voltrokken sacrament, smolt in dit bijzondere geval als sneeuw voor de zon. Ik had een beeld van

de dynamiek van het veertiende levensjaar voor ogen.

Met veertien jaar treedt de geslachtsrijpheid in. Dat doet moedertje natuur en dat vraagt vanzelfsprekend om begeleiding. Veel spannender, met een vele malen sterker appel aan de betrokkenheid van de opvoeders, is de mogelijke innerlijke verandering. Die gaat namelijk minder vanzelf en vraagt daarom meer aandacht. Er gaan in zekere zin twee werelden open: de binnenwereld van de ontluikende ziel en de buitenwereld waarvoor deze ziel ontwaakt. Daarbij leven in de binnenwereld de idealen op en worden buiten de idolen beleefd die daaraan beantwoorden. Een jong mens komt daarmee in een tweeheid terecht die veel spanning teweegbrengt. Dit leven in twee realiteiten zou het 'tweelingbestaan van de mens' genoemd kunnen worden. Dit werd in de klassieke oudheid gezien in het (dierenriem)beeld van Castor en Pollux. De één bleef in de hemel, de ander kwam op aarde terecht. Dat is wellicht het fundamenteelste tweelinggegeven van de mens. Het bewust worden van de eigen binnenwereld en alles in de wereld buiten dat ons aangaat is een andere kant hiervan.

Aan deze bijzondere levenssituatie voegt de jeugdwijding het zijne toe. De kleur aan het altaar is rood, de sterkste doordringing en krachtigste intensivering van donker met licht. 'Maak je ziel rood!' zegt deze dienst. Dan wordt er aangeduid dat de uiterlijke leiding door de Christus 'tot hiertoe' plaatsvond. Nu is een meer innerlijk leiden door hem aan de orde. Dit houdt in dat hij gezocht en gevonden kan worden als de wereldmacht die de toegang tot de goddelijke Vader – dat betekent, tot de eigen geestelijke werkelijkheid – weer heeft geopend; dat wordt in het grote middendeel, het Hogepriesterlijke gebed, verwoord. Waar wordt echter Christus gevonden? De jeugdwijding zegt: 'in vreugde en leed.' Dat klinkt niet minder dan vier keer en is bovendien het laatste afsluitende woord dat tot elk van de deelnemers gezegd wordt. Ik versta dat zo: vreugde en leed zijn de eigen-

lijke vensters van de ziel naar de wereld. Daardoor beleef je haar. Ga echter niet uit pure vreugde uit je dak en laat je niet door je ellende terneer drukken. Houd je in alles wat over je heen dreigt te golven een plek in jezelf vrij dan zul je daar nog iets van een heel andere orde waarnemen. Op die 'plek' wordt met grote deelname en helder interesse met je meegeleefd, met name met je vreugde en leed. Door dit te bemerken leer je Christus kennen die met je meekijkt door deze vensters. Hij laat je in de vreugde je verbinding met de wereld vinden en in het leed je ware idealen versterken. Elke tweeheid wordt dan tot een uitdaging vanuit dit innerlijke evenwichtspunt aan binnen- en buitenwereld deel te nemen, zonder dat je jezelf verliest.

De vrucht is de kampgeest - het jeugdwerk in de kampen

*door Marianne de Nooi**

In de serie 'Portretten' in In beweging verscheen in 2003 een portret van de kindergeugd- en gezinskampen, waarin het ging over 'de kampgeest', die door alles en iedereen heen werkt. De primitieve kampomstandigheden die het technisch vernuft prikkelen, het kampprogramma met z'n in- en uitademingen dat niet zelden een beroep doet op inzet en uithoudingsvermogen, het kampjargon, de tranen bij het afscheid, de jarenlange vriendschappen, ze dragen allemaal bij aan die kampgeest. Die laat zich niet door een buitenstaander vangen. 'Het is eigenlijk niet uit te leggen aan mensen thuis. Dat kan ook niet. Want het is hier,' aldus een jong staflid op locatie. Waarom willen zoveel jonge mensen toch elk jaar weer graag deelnemen, of – ondanks het vele werk – zo'n kamp leiden? 'Ik vind het keer op keer moeilijk uit te leggen,' zegt een tentleider van een kinderkamp. 'Als ik andere mensen over de kampen vertel dan is het niet gemakkelijk om aan te geven waarom die nu zo anders zijn. Ik ben voor me-

zelf tot de slotsom gekomen dat dit veel met de diensten te maken heeft. Het feit dat er constant aandacht aan geschonken wordt, dat er bewust geleefd wordt – zij het dan niet door iedereen, dan toch door een aantal, en al helemaal door de priester – heeft een merkbare invloed op het kampverloop. De aandacht voor de vier eerbiedsgebieden (jezelf, de ander, de natuur, het geestelijke) is van groot belang. In mijn vorige kamp is er niet expliciet over gesproken in de grote kring (wat ik op eerdere kampen wel meemaakte), omdat de kinderen het vanzelf al in zich hadden.'

Een IYC (International Youth Camp) deelnemer vult aan: 'Het is wonderlijk hoe jonge mensen uit verschillende landen, van verschillende werelddelen zelfs, samenkomen en binnen een paar dagen een eenheid vormen met eigen gebruiken. De een gaat al jaren naar kampen van de Christengemeenschap, voor een ander is het de eerste keer. Sommigen zeggen niet zoveel met religie te hebben, anderen komen juist vanwege het godsdienstige aspect van het kamp. Maar hoe uiteenlopend de achtergronden en de motivaties van de deelnemers ook zijn, allemaal hebben ze een zekere openheid ten opzichte van elkaar en zijn ze bereid van de verschillen te leren. En zelfs de meest sceptische persoonervaart de cultische dagsluiting als iets bijzonders, als iets dat de gebeurtenissen van de dag op een hoger plan brengt.'

Het kampthema is een niet onbelangrijk aspect van de kampgeest. 'Afgelopen jaar was ons thema "Chaos"', vertelt een jeugdkamper. 'In den beginne was er niets en toen ontplofte het ook nog! Uiteraard vergt het draaien van een goed kamp een zeer degelijke voorbereiding. Een van de goede dingen van het kamp vind ik – en dat hoor ik ook van vele anderen – dat er zo'n duidelijke regelmaat is. Er is een overzicht van wat er staat te gebeuren voor alle kampdagen en voor elke dag is er ook een strak schema tot in de kwartiertjes uitgewerkt. In ons kamp was de ordening tijdens één dag een chaos. De dag begon met

de middagrut, vervolgens de avondsluiting, enzovoorts. Nog meer 'geplande' chaos was de stunt, die een heftige ruzie binnen de staf inhield, waarbij een deel van de staf vertrok. We vertelden de kampelingen dat we met zo weinig overgebleven staf ons kampterrein (Rogery, België) moesten verlaten en op Berka in Drenthe terecht konden. Dus we hebben iedereen hun spullen laten inpakken en naar de trein laten lopen, alwaar de weggelopen stafleden stonden met een spandoek "Welkom in de chaos!"'

Een andere Rogery-ganger beleeft het als waardevol in de jeugdkampen dat er naast alle lichamelijke activiteit en de gezelligheid ook aanspraak wordt gedaan op het individuele denken, dat er momenten zijn waarop je stil zit en tot jezelf komt. 'De verschillende manieren waarop dit gebeurt en de flexibiliteit die dat van ieder vraagt is een van de waardevolle elementen van het hebben van een thema en het houden van diensten en dagsluitingen. Tijdens de mensenwijdingsdienst ben je genoodzaakt actief mee te denken om de barrière, die door de ongebruikelijke taal wordt opgeworpen, te overwinnen. In de preek relateert de priester het beeld uit het gelezen evangelie vaak aan de gebeurtenissen in het kamp. Bij al deze op het oog passieve activiteiten wordt van de luisteraar in feite een enorme geestelijke activiteit gevraagd, waarmee de deelnemer al dan niet iets van het ware dat verteld wordt kan ervaren en wellicht kan leren. Bij de "Lagerhuis" vorm op een thema-avond, waarbij de ene helft van het kamp voor en de nadere helft tegen een stelling argumenteert word je uitgedaagd advocaat van de duivel te zijn. Deze uitdaging tot geestelijke activiteit is voor mij de grote verworvenheid van de thematische en cultische activiteiten in de jeugdkampen.' 'Het kampterrein fungeert als een soort baarmoeder,' stelt een Berka-ganger. 'En deze nieuwe tijdelijke woonplaats van de kinderen moet goed verzorgd zijn!' De uiteindelijke vrucht is de kampgeest, die we in twee weken groot brengen. De deelnemers krijgen bij aan-

komst de eerste sfeerimpressie van de nieuwe wereld waar ze in terecht komen. Het leven van thuis, met de veiligheid en vertrouwdeheid van de ouders wordt afgeschud en achtergelaten. In de eerste dagen ontstaan de sociale structuren, wordt min of meer vastgelegd hoe hard je kunt lachen om een grap, er wordt bepaald wie de haantjes zijn, wie er altijd te laat zijn, wie zijn afwas niet doet, wie stil toekijkt. Naarmate het kamp vordert kijkt en luistert men veel aandachtiger naar elkaar, want de oppervlakkige ontmoetingen kennen we nu wel. Mensen die aanvankelijk alle ruimte opgevuld zagen door de druktemakers blijken vaak ineens over verrassende kwaliteiten te beschikken. De dagen zitten vol, de tijd vliegt voorbij en dan is er uiteindelijk toch het einde van het kamp. De kampelingen verdwijnen en met hen de kampgeest. Het terrein ademt nog wat na, maar het wordt er langzaam maar zeker steeds stiller. Voor de staf blijft een vreemde leegte achter, alsof er iets gestorven is. Maar in de wereld waar de kampelingen weer naar terugkeren leeft de kampgeest in alle prachtige herinneringen.

**Met dank aan Arend Geels, Lonneke Kegels, Remko Littooy, Hendrik Marijns en Fleur Scheepens*

Een sprong in het diepe - stafvorming in de kinderkampen

door Bastiaan Baan

'In het verleden behaalde resultaten bieden geen garantie voor de toekomst'. Met deze bekende zin, die in andere samenhangen wordt gebruikt, moet ik constateren dat elk nieuw kinderkamp een sprong in het diepe is. Het samenstellen van een groep begeleiders voor de kinderkampen en de vorming van een kampgemeenschap is geen kwestie van routine en ervaring, maar van tegenwoordigheid van geest en praktische mensenkennis. Meerdere keren heb ik zelfs moeten constateren,

dat de ervaringen van ruim 30 kinderkampen, die ik begeleid heb, in de weg zaten om voor een nieuwe situatie passende vormen te zoeken. Soms moet je daarvoor grondig de 'dronk der vergetelheid' drinken, om voor nieuwe oplossingen en vormen open te staan.

Een kampstaf begint met een 'samenraapsel' van jonge mensen in de leeftijd tussen 18 en ± 25 jaar. Vele nieuwkomers zijn groen als gras en moeten alles van voren af aan leren; de oudgedienden moeten hun ervaring en kennis zo ter beschikking stellen, dat nieuwe stafleden zich nog vrij kunnen voelen om zelf initiatieven te nemen.

Het uitzonderlijke van deze gemeenschapsvorm in onze kampen is, dat je uiteindelijk ruim twee weken om elkaar bent aangewezen, zonder dat je eruit kunt stappen. Dat geldt zowel voor de stafleden als voor de kinderen, die als leeftijdsgroep met elkaar in een tent zitten. Simpel gezegd: Er zit niets anders op dan elkaar te ontmoeten. Niemand kan uitwijken naar het isolement, naar de computer of televisie, niemand kan vluchten voor de ander...

Juist daarom zijn deze kampen, zo gesloten als ze zijn, een oefenweg voor de rest van het leven! Want hoewel er in het dagelijks leven uiteraard vele vluchtmogelijkheden zijn, weten we maar al te goed dat je vroeg of laat opnieuw tegenkomt, waar je voor weggelopen bent.

In een staf kom je jezelf en elkaar onherroepelijk tegen. Je kunt geen verstopperij voor elkaar spelen. Omdat je bovendien heel hard moet werken om zo'n 80 kinderen een goed kamp te geven, omdat er voortdurend een appèl gedaan wordt aan je creativiteit en tegenwoordigheid van geest, omdat je soms over je eigen grenzen heen moet gaan, kunnen de conflicten binnen een staf bijna niet uitblijven. Dan is het de kunst om door middel van gesprekken het conflict te leren beheersen.

In een staf oefenen we deze 'conflictvaardigheid' door creatief en constructief met spanningen om te gaan. Aan het eind van een

Stafvorming

kamp vatte een van de stafleden dit proces eens samen in één zin: 'Zelfs de dissonanten vormen hier een harmonie.'

Geen wonder dat in deze kampen vaak vriendschap voor het leven wordt gesloten. En ook als dat soms niet het geval is, hoor je op latere leeftijd van ex-stafleden vaak de opmerking: wat ik in de kampen heb geleerd, heeft voor de rest van mijn leven betekenis gekregen. Een oud-staflid drukte dat eens uit in een drastische bewoording: 'De Christengemeenschap-kampen, dat is een brood dat nooit opgaat.' Wanneer je er een hapje van neemt, groeit het vanzelf weer aan...

Dat deze gemeenschapsvorming niet alleen door confrontatie met jezelf en met elkaar, maar ook door onzichtbare factoren tot stand wordt gebracht, heb ik eens proberen te verwoorden in een spreuk, die in de kinderkampen zijn weg heeft gevonden:

*Luister naar de stemmen
van hen die ons voorgingen.
Zij hebben de weg bereid.
Hun ogen zijn gericht
op het werk van onze handen.*

*Luister naar de stem van je naaste
die de verlossende woorden zoekt
om zijn eigen weg te herkennen
temidden van omwegen.*

*Luister naar de stemmen van de kinderen
die op ongebaande wegen zoeken
wat geboren wil worden
uit de weeën van de tijd.*

*Luister naar de stem van je hart
die alleen in de stilte kan zeggen
vanwaar je komt,
waarheen je wandelt,
wie je bent.*

De Johannesgroep

door Arend Geels.

Het hing al een tijdje in de lucht tussen mij en een aantal vrienden van mij, toen rondom Craig Wiggins het idee van een leesgroepje uitkristalliseerde. Het concept voor de vorm die we wilden hanteren was in 2002 snel duidelijk: ééns in de maand op vrijdagavond zouden we beginnen met een maaltijd, gevolgd door studie. Vervolgens gingen we op onze locatie, de Johanneskerk in Zutphen, na een avondsluizing slapen. De volgende ochtend zouden we, nadat we in alle vroegte een door onszelf geministreerde mensenwijdingsdienst hadden volbracht, weer aan de studie slaan. De studie bestond uit drie aspecten. We begonnen vrijdag avond met praten over de 'Nebenübungen'. We probeerden te vatten wat dit voor innerlijke scholingsoefeningen zijn, hoe ze uitgevoerd moeten worden en hoe ze werken. Natuurlijk probeerden we zelf ook thuis de oefeningen te doen, en namen we ruim de tijd om ervaringen uit te wisselen. Het tweede wat we bestudeerden was het Johannesevangelie. Dat hield in dat we steeds een stukje aan elkaar voorlezen, waarna we dan met elkaar uitwisselden wat we ervan wisten en wat we erbij voelden. Beurtelings zouden we allemaal thuis een stukje evangelie goed bestuderen en kijken of we er wat over konden zeggen. Ten derde lezen we de voordrachtenreeks van Rudolf Steiner over het Johannesevangelie. Mijn motivatie voor de Johannesgroep komt

voort uit enerzijds mijn wens tot ontplooiing van mijn religiositeit en anderzijds mijn wil tot kennis van zaken die gaan over de essentie van het bestaan. Met ontplooiing van religiositeit bedoel ik dat er in mij op een heel intiem niveau een intuïtie leeft, waarvan ik het idee heb dat het belangrijk is die te begrijpen. Deze intuïtie is geen vaag gevoel, maar is een duidelijke impuls waarvan de ontwikkeling de moeite waard lijkt. Het is die impuls die ervoor zorgt dat ik, ondanks dat het lijkt alsof de wereld zonder mij prima verder draait, toch de moed heb mijn bestaan als mens zo waardig mogelijk voort te zetten.

Kennis over de essentie van het bestaan is hieraan direct gelinkt. Als mens voel ik me, zoals men dat ook kan vinden bij menig filosoof, een wezen in twee werelden. Enerzijds ben ik onderdeel van de loop der dingen, gebonden aan de wetten der natuur. Als ik gegeten heb, hoef ik me geen seconde druk te maken over hoe dat eigenlijk verteerd moet worden, dat gebeurt gewoon. Anderzijds beleef ik een binnenwereld die rijk is aan eigen beelden, eigen gedachten en lijkt ik het vermogen te hebben een beetje buiten de wetten der natuur te kunnen gaan staan. Zo kan ik bijvoorbeeld allerlei driften in meer of mindere mate beheersen.

De Johannesgroep zoals die tegenwoordig bestaat is bezig met een voordrachtenreeks over de voorchristelijke opstandingsmysteriën. De studie van het boek heeft ten aanzien van de Nebenübungen en de bijbel licht aan terrein gewonnen. De Nebenübungen blijken moeilijk vol te houden in het studentenleven. Het bestuderen van de voordrachten doen wij echter op een, voor mij, zeer bevredigende manier. We lezen steeds een alinea of wat, en proberen vervolgens in gesprek de informatie uit de (ingewikkelde!) literatuur vaste grond te geven door persoonlijke associaties in het dagelijks leven uit te wisselen en verbanden te leggen. We kijken of we de dingen die gezegd worden ook daadwerkelijk in de wereld terug kunnen zien. Daarbij hebben we te maken met bonte een verzameling invalshoeken

vanwege de verscheidenheid aan karakters en studie- of beroepsoriëntaties binnen de groep. Zo ervaar ik de Johannesgroep als een leerzame en inspirerende club.

Spiritualiteit op gelegenhedsbasis

door Marianne de Nooij

Feike Weeda (26 jaar) is student theologie en werkt in deeltijd als jongerenwerker voor de Antroposofische Vereniging. In zijn vrije tijd is hij actief lid in de Christengemeenschap. In beweging stelde hem enkele vragen.

Welke thema's op spiritueel-religieus gebied houden jongeren momenteel bezig?

De mensen die ik tegenkom zijn vooral geïnteresseerd in 'hoe kan ik op een goede manier

in het leven staan, hoe ga ik om met de dingen die ik als student of werkende tegenkom, hoe kan ik me daarin ontwikkelen?'. Dat vertaalt zich in meer concrete vragen als 'hoe gaat dat met liefde, hoe zit de wil in elkaar, hoe kan ik helder denken?'. Er is een grote behoefte om de eigen ervaringen te kunnen duiden. Jongeren die ik tegenkom worstelen nogal eens met bovenzinnelijke ervaringen en hebben vragen als 'hoe geef ik daar een plek aan, wie helpt mij daarbij?'. Dan gaat het om thema's die helpen om in het leven aan te komen. Dat mag vooral niet zweverig zijn, het moet goed op de grond staan. Daarnaast zie ik dat er behoefte is aan spiritueel-religieuze verdieping van de (toekomstige)

ge) beroepsuitoefening. De Antroposofische Vereniging waar ik werk is een soort moderne gildesgemeenschap; elk 'gilde' heeft zijn eigen meditaties, scholingsweg, inwijding, waarin mensen van alle rangen en standen samenkomen. De Christengemeenschap is een cultusgemeenschap, waar het meer gaat om menswording in algemene zin. Er is onder jongeren zeker interesse voor de spiritualiteit en de cultus van de Christengemeenschap; de priesters zijn als spreker doorgaans zeer gewaardeerd.

Tot slot zijn er jongeren die met name willen doen. Die hebben vaak op de vrijeschool gezeten. Ze zijn bezig zich daar uit te werken en zoeken daarin naar een eigen verhouding tot de dingen. Ik kom ze bijvoorbeeld tegen in kampstaven of rondom conferenties. Ze willen graag met zinvolle dingen bezig zijn, niet alleen maar nadenken maar ook vormgeven en dan vooral op je eigen manier.

Van wat voor soort activiteiten worden jongeren enthousiast?

Voor veel jongeren is een engagement met een vereniging of een kerkgenootschap niet aan de orde. Men wil veel van de wereld ervaren, vrijblijvendheid is heel belangrijk, je bent niet drie keer per dag bezig met het spirituele. In de winter zijn het avond- of weekendactiviteiten, in de zomer meer kampen en conferenties. Je gaat erheen en je hebt een toffe ervaring met elkaar. Dan ga je weer naar huis en het is de vraag in hoeverre je er daarna dan nog mee bezig bent. Het gaat veelal op gelegenhedsbasis. Jongeren zijn er niet aan toe zich te engageren en dat verklaart voor een goed deel waarom je in het reguliere gemeentelven voornamelijk mensen van boven de 35 ziet. Het lokale gemeentelven lijkt voor een andere levensfase te zijn. Dat begint met de jaarfeesten waar jonge ouders met hun kinderen heen gaan. Aan het cultiveren van een actieve gezinscultuur zou mijns inziens in de gemeenten meer kunnen worden gedaan. Waar je als gemeenschap van 35-plussers wel aan kunt

werken is dat je voorziet in goede communicatiekanalen, waardoorheen losse activiteiten voor jongeren mogelijk worden gemaakt. Elke gemeente zou een jongeren-coördinator moeten hebben die in beeld heeft waar de oud-jeugdwijdelingen heen trekken en welke kampstafleden er in zijn regio wonen, en die zorgt dat in zijn regio dingen op allerlei prikborden komen te hangen, dat er mails worden rondgestuurd. Die coördinatoren in de gemeenten moeten ook onderling een hel-

dere communicatie structuur hebben. In Duitsland is er een website, www.cgju-gend.de, als je je daar aanmeldt word je van de activiteiten op de hoogte gehouden. Taco Bay zei laatst in een interview dat we meer inzicht nodig hebben in de karmische situatie van mensen. Voor mij houdt dat ook in: je bezig houden met de vraag waar jongeren om je heen op welk moment in hun leven behoefte aan hebben en weten wat zij zoeken.

De Twaalf apostelen II

Visser van mensen - Simon Petrus en Andreas

door Marieke Anschutz

Simon Petrus

Zo zwijgzaam en ondoorgrondelijk het wezen van Judas Iskariot op ons overkomt, zo helder en transparant lijkt Simon Petrus te zijn. Het is als het bodemloze zwart van de Lijdenstijd tegenover het stralende rood van het altaarkleed in de Paastijd. Groter contrast is bijna niet mogelijk. De naam van Simon Petrus wordt in de evangeliën minstens zo vaak genoemd als die van Judas. Simon met de bijnaam Petrus, dat is 'Rots', treedt naar voren als de leider van de leerlingen. Niet zozeer omdat hij de wijsheid in persoon is – integendeel: er waren wijzere dan hij – maar meer omdat hij direct en impulsief reageert op alles wat gebeurt. Bovendien is hij uitermate eerlijk en bovenmatig trouw aan zijn Heer. Steeds bereid om te leren van zijn fouten en zich bewust van zijn zondigheid. Om daar goed mee om te gaan is een zekere veerkracht, moed en beweeglijkheid van geest nodig. Net als Thomas kende Petrus momenten van twijfel, maar deze twijfel ontvaardde nooit in ver-twijfeling, zoals bij Judas Iskariot.

Als eerste wordt Simon, zoon van Johannes, als leerling geroepen: 'En toen Jezus langs het meer van Galilea ging, zag hij Simon en An-

dreas, de broeder van Simon. Zij waren op het meer en wierpen hun netten uit, want zij waren vissers. En Jezus zeide tot hen: "Komt en volgt mij. Ik zal u vissers van mensen laten worden." En terstond lieten zij hun netten in de steek en volgden hem.' (Matth.4:18). Bij alle belangrijke gebeurtenissen is Petrus erbij: hij staat naast het bed van het dochttertje van Jairus als zij uit haar doodslaap wordt opgewekt; hij mag mee de berg op en is getuige van de Verheerlijking; in de hof van Gethsemane is hij een van hen die moeten waken in het uur dat Jezus de kracht voor het laatste deel van zijn lijdensweg dreigt te verliezen. Waartoe Simon Petrus in staat is, blijkt mischien het beste uit wat de evangelist Mattheüs over hem vertelt, na de machtige ervaring van de wonderbare spijziging. Jezus zegt zijn leerlingen naar de overkant van het meer te varen. 'Hij ging de berg op om in de eenzaamheid te bidden. Bij het vallen van de avond was hij daar alleen. De boot was al vele stadiën van het land verwijderd, door de golven geteisterd, want de wind was tegen. In de vierde nachtwake kwam hij tot hen, wandelend over het meer. En toen de leerlingen hem zagen, gaande over het water, schrokken zij en dachten een spookverschijning te zien. En zij schreeuwden het uit van angst. Terstond sprak Jezus hen aan: "Houdt moed, ik ben het, vreest niet." Petrus antwoordde hem en zeide: "Heer, als gij het zijt, beveel mij dan over het water naar u toe te komen." Hij zeide: "Kom!" En Petrus ging uit de boot en liep over het water naar Jezus toe. Toen hij echter de wind zag, werd hij bevreesd en begon te zinken en hij riep: "Heer, red mij!" Terstond strekte Jezus zijn hand uit en trok hem naar zich toe, en zeide: "Hoe zwak is toch uw geloof – waarom hebt gij getwijfeld?"' (Matth.14:23). Wanneer Petrus later als eerste apostel de Romeinse hoofdman Cornelius doopt, gaat hij daarmee over de grenzen van het Jodendom heen. Er was moed voor nodig om te erkennen dat wat de Christus Jezus bracht, voor de hele wereld is bedoeld.

In een oude legende wordt verteld dat het

Credo is ontstaan, doordat iedere apostel een zin aandroeg. Voor Simon Petrus is de eerste zin gereserveerd: Ik geloof in God, de almachtige Vader, de Schepper van hemel en aarde. Een onstuimige ziel met een rotsvast vertrouwen in de Vadergrond van het bestaan: dat is Simon Petrus.

Van zijn broeder Andreas weten wij aanmerkelijk minder. Als hij bezig is met zijn broeder Simon de netten uit te werpen op het meer van Galilea, hoort hij de roep van Jezus: Kom en volg mij. Net als Petrus laat hij alles achter en volgt zijn Heer. Hij is de stillere van de twee: waar Petrus vaak op de voorgrond treedt, lijkt Andreas degene te zijn die met een luisterend oor, enigszins op afstand, rustig een situatie overziet, en dan ineens vanuit die achtergrond naar voren treedt met een voorstel, een opmerking, een vraag. Op dezelfde dag wordt nog een ander broederpaar door Jezus geroepen: de zonen van Zebedeüs, Jacobus en Johannes. Ook zij leven van de visvangst op het meer. Deze vier individualiteiten worden in het Marcusevangelie op een bijzonder moment samen genoemd.

Het is dinsdagavond in de Lijdensweek. In de Tempel heeft Jezus allerlei vragen van de religieuze leiders gepareerd. Dan gaat hij naar buiten en ziet de Tempel in al haar schoonheid staan. Maar Jezus waarschuwt zijn leerlingen dat deze prachtige gebouwen eens afgebroken zullen worden. Aan de overkant, op de helling van de Olijfberg zetten zij zich neer. Vandaar zien zij de Tempel liggen. Dan vragen Petrus, Jacobus, Johannes en Andreas ieder afzonderlijk, wanneer de ondergang van dit voor Israel zo belangrijke religieuze centrum zich zal voltrekken. Het antwoord van Jezus wordt de 'Olijfberg-apokalyps' genoemd: de gruwel der verwoesting zal over de aarde gaan, maar dat is de schaduw die het licht van de wederkomende Christus vooruitwerpt. Wanneer dat alles gebeurt, weet alleen de Vader. En dan klinkt dringend de oproep tot waakzaamheid: 'Ziet toe, blijf waakzaam.' (Marc.13:33). In de hof van Gethsemane, niet zoveel later, zullen drie van deze vier leerlingen nog eens de op-

Andreas, de broeder van Petrus

dracht krijgen om te waken. Maar zij vallen in slaap.

Toch is er een moment waarop Andreas zich onderscheidt van de andere leerlingen. De evangelist Johannes beschrijft hoe vele mensen toestromen om de woorden van Jezus te horen. Tegen de avond is er voedsel nodig voor die vele hongerigen. 'Toen zei een van de leerlingen, Andreas, de broeder van Simon Petrus, tot hem: "Hier is een kind met vijf gerstebroden en twee vissen, maar wat is dat voor zoveel?" Jezus zeide: "Laat de mensen nederzitten." ' (Joh.6:8). Met dit 'avondmaal' worden er vijfduizend gevoed, doordat Andreas op het juiste moment zag wat er nodig was. Hij als enige kon zich voegen naar het streven van het Christuswezen om de hele mensheid voor de toekomst geestelijk te voeden. Toch sloeg ook hij op de vlucht in de nacht van Gethsemane. Hij was er niet bij op Golgotha en in de graftuin op Paasmorgen. Lijden, dood en opstanding komen pas veel later bij hem tot bewustzijn als een noodzakelijke drieslag.

De laatste keer dat we van Andreas horen als individu is als er op Palmzondag Grieken komen die aan Philippus vragen om Jezus te mogen ontmoeten. Ook Andreas draagt een Griekse naam, en Philippus overlegt met hem wat te doen. Ze gaan naar Jezus en deze antwoordt: "Het uur is gekomen dat de Zoon des mensen zich openbaren zal in zijn geestelijke gestalte. Ja ik zeg u: indien de tarwekorrel niet in de aarde valt en sterft, blijft zij alleen met zichzelf. Indien zij sterft, brengt zij veel vrucht voort." (Joh.12:22). Dit woord is zo indrukwekkend in zijn natuurlijke eenvoud, omdat het gezegd wordt tot de Grieken. De stervende graankorrel die opstaat in veelvoudig koren behoort tot de geheime inhoud van de kleine en grote mysteriën van Eleusis, waarvan het verhaal van Demeter en haar dochter Persephone de uiterlijke basis vormt. Het kan niet toevallig zijn dat juist de twee leerlingen met hun Griekse naam genoemd worden in verband met 'het brood des levens', met het geheim van dood en leven, van wat onder en boven de aarde gebeurt, zoals dat in het beeld van de graankorrel spreekt voor de ingewijde.

Het zal dan ook niet toevallig zijn, dat juist van de leerling Andreas wordt gezegd dat hij die zin van het Credo heeft bijgedragen die over het sterven gaat: 'Geleden onder Pontius Pilatus, gekruisigd, gestorven en begraven.' Hij stierf de martelaarsdood aan een scheefstaand kruis, het Andreaskruis. De legenden vertellen dat van zijn graf een soort voedende substantie uitging, een soort meel dat aan de mensen vruchtbare of magere jaren voorspelde: het broodmotief keert nog eens terug.

Andreas is patroonheilige van Griekenland en Rusland. In het oude Byzantium hadden de relieken van deze apostel dezelfde waarde als die van Petrus in Rome. Het kruis van de orthodoxe kerk draagt onderaan een korte scheefstaande balk als herinnering aan het Andreaskruis. Hij is echter ook als St. Andrew verbonden met Schotland. Bovendien heeft Philips de Goede aan de vooravond van Sint Andriesdag de Orde van het

Gulden Vlies opgericht, in het teken van het Andrieskruis dat tegelijk de eerste letter van de Christusnaam aanduidt. De lijfspreuk van de Bourgondische hertogen was: Pour Notre Dame, Bourdogne et Montjoie St. Andrieu!

Het is of het Keltische christendom onder de naam van Andreas als een lichtende ring het midden van Europa omsluit, daar waar het donkere, zeer aanwezige kruis van Rome heerst.

Jodendom en Christendom

God binnenlaten: een spanningsveld als opgave

door Pablo Corman, gemeente Lima (Peru)

Afgelopen zomer was Pablo Corman via een uitwisseling te gast in Nederland en hield hij ondermeer voordrachten over jodendom en christendom. Marianne de Nooij schreef onderstaande impressie van zijn voordracht op 3 juli in de Andrieskerk te Amsterdam.*

In januari 1933, aan de vooravond van het nationaal-socialisme, vond er in Duitsland een podiumdiscussie plaats tussen joodse en christelijke theologen. De Duits-Joodse filosoof Martin Buber nam het woord. 'Wanneer ik in Worms ben, dan ga ik het eerst naar de Dom, een zichtbaar geworden volmaakt geheel van ledematen waarvan geen enkel deel uit het geheel valt. Dan ga ik naar het joodse kerkhof, een scheve verzameling richtingloos gespleten stenen in een chaos bijeen. En als ik dan zo van het kerkhof naar de Dom kijk, komt het me voor alsof ik van het oude Israël naar de kerk kijk. Onder de stenen ligt de as van de lichamen. Ik heb daar gestaan en heb deel aan die as en door de as met de aartsvaders: de herinnering aan het gebeuren met God die alle Joden gegeven is. Daar kan de volmaaktheid van een christelijk godshuis me niet van af brengen. Ik lig op de bodem, omgevallen als al die stenen, de verbondenheid ermee is me niet opgezegd. En zo beweeg ik mij tussen christendom en jodendom.'

Wat is de betekenis van het spanningsveld tussen deze beide wereldreligies, die Buber zo zichtbaar maakte in zijn beeld van de Dom en het Joodse kerkhof? Van tijd tot tijd balt de

spanning zich samen en verwijdt dan weer, al 2000 jaar lang, als waren het geboortewezen. Wat wil hier geboren worden en wat heeft dat met ons te maken?

Hebreeër, Israëliet, Jood

Het Joodse volk heeft als opgave het fysieke lichaam voor te bereiden waarin de Christus kan incarneren. In principe is deze taak volbracht. Waarom wordt dit volk dan niet ver-

geten, net als de oude Perzen, de Kelten of de Romeinen? De woorden joods, jodendom komen niet voor in de eerste vijf boeken van Mozes. Pas na de Babylonische ballingschap, in de late profeten (Ezra, Nehemia, Esther, Daniël) en in de apocriefen uit de periode voor Jezus' geboorte (Makkabeeën) worden deze woorden gebruikt. Daarvoor gaat het over het huis van Juda, de Israëlieten, het Hebreeuwse volk.

Het woord hebreeuws komt van Eber, de zoon van Sem en kleinzoon van Noach. Abram wordt als eerste 'de Hebreeër' genoemd. Het gaat hier om het Hebreeuwse wortelwoord 'AWR' met de betekenis: langs grenzen gaan, oversteken. In Genesis 12 komt dit woord voor als Abram over de grens gaat en het land doorkruist. Ook bij het gevecht van Jacob met de engel bij de rivier de Jabbok komt het woord eber voor, wel vijf maal. De Hebreeër is een grensoversteker die van de andere kant komt, die tussen twee werelden heen en weer beweegt.

De engel Michaël mag Jacob niet verlaten zonder dat hij hem heeft gezegd (Gen. 32). Jacob ontvangt dan de naam Israël: hij die strijdt voor God, strijdt om de kennis van God, de overwinnaar.

Jacob heeft twaalf zonen. De vierde zoon (de jongste van zijn eerste vrouw Lea) heet Juda: God danken en prijzen, geloven in Zijn naam. De nakomelingen van Juda en Benjamin (de jongste zoon van zijn vrouw Rachel) vormen na de dood van koning Salomo samen het zuidelijke tweestammenrijk, dat later weggevoerd wordt naar Babylon. De nakomelingen van de overige broers vormen het noordelijke tien stammen rijk dat uiteindelijk wordt weggevoerd naar Assyrië en daar verloren gaat. Met de Babylonische ballingschap (ca. 450 v.Chr.) ontstaat vanuit Juda het woord Jood, het Joodse volk. De exoterische opdracht voor het volk is de voorbereiding van het lichaam van Christus. De esoterische opgaven liggen verborgen in het Hebreeër zijn (leven op de grens tussen twee werelden), het Israëliet zijn (strijden

voor en met God) en het Jood zijn (danken, prijzen, belijden).

Volgens legenden werd de geboorte van Abram aangekondigd met een grote ster, de aanwijzing voor de geboorte van een koningskind. Koning Nimrod laat alle kleine kinderen ombrengen, maar Abrams moeder weet haar kind tijdig met een bediende in veiligheid te brengen in een grot in de woestijn. Binnen enkele weken is het kind, de zoon van een beeldensnijder, volgroeid. De jonge Abram doet in de natuur de ervaring op dat er één God is die hem ziet, maar die zelf niet zichtbaar is. De zoon van de beeldensnijder neemt een bijl en vernietigt alle beelden in het huis van zijn vader. Hij trekt weg uit zijn vaders huis, het land uit en neemt Sara en Lot mee. Hij gaat over de grens (eber) en bouwt in het nieuwe land een altaar om de ene God te danken. Zo is Abram de grensoverschrijder, de strijder, de dankende. Abram (vader van één volk) zal worden tot Abraham (vader van vele volken). Abraham begrijpt dit niet, hij heeft immers geen zoon. God zegt: tel de sterren, begrijp hoe de sterren getalsmatig zijn geordend, met name de twaalf van de dierenriem. Zo zal je toekomstige nageslacht geordend zijn; breng deze kennis naar de aarde toe. God sluit met Abraham een verbond en geeft hem een opdracht: als het jou lukt om de sterren te lezen, dan zal dat vermogen overgaan op je nageslacht en dan mogen jij en je nakomelingen voor dat doel leven. Rudolf Steiner geeft aan dat het hier gaat om een in het lichaam verankerd nieuw vermogen van helderziendheid dat via de erfelijkheid kan worden overgedragen. Zo ontstaat er een nieuwe relatie tot God. God kan gekend worden in de ordening van de schepping.

De stroom van het offer

Abraham krijgt twee zonen. Hagar baart Ismaël, hieruit komt het Arabische volk voort. Sara baart Izaäk, die in de stroom van het offer wordt gebracht. Deze offerstroom vindt zijn voortzetting in het Joodse volk, zodat

hierin de lichamelijkheid van de Christus kan worden voorbereid, evenals de lichamen van die mensen die in Jezus de Christus kunnen herkennen. Het lot van het Joodse volk om Christus niet te erkennen als de Messias is een groot offer. Het zou catastrofaal zijn geweest als de Joden hem als koning hadden geaccepteerd. Dan had vanuit deze offerstroom het christendom niet kunnen ontstaan.

De verborgen, esoterische opgaven van het Joodse volk (grensganger zijn, kennisstrijder, God danken) werden nu tot een mensheidsaangelegenheid. Ieder die de weg tot de Christus wil vinden moet grensganger, kennisstrijder en belijdende worden. Deze opgaven vinden hun tegenbeeld, hun 'dubbelganger', in de grenzentrekker die al het andersoortige wantrouwt, in degene die de kennis van God vastlegt in dogma's, in de religieuze fanaticus. Het Joodse volk kreeg een nieuwe opgave: het christendom begeleiden met gewetensvragen.

In de drie jaren van Christus' werkzaamheid op aarde waren degenen die in hem geloofden allen Jood, verbonden met hun volk. Paulus, een Jood die de Christus niet lijfelijk had meegemaakt, brak dit open. Zijn ervaring bij Damascus, waarin de ontmoeting met de Christus in de sfeer van de levenskrachten mogelijk werd, lijkt veel op de ervaring van Abram, die God ontmoette in de natuur. Paulus brengt als waarachtige Jood (belijdende gelovige) / Hebreeër (grensganger) / Israëliet (kennisstrijder) het christendom naar Europa, zodat het voor velen ter beschikking komt. Eind jaren '60 na Chr. wordt Paulus in Rome terecht gesteld. Kort daarna begint de belegering van Palestina, de verovering van Jeruzalem en in het jaar 70 volgt de volledige vernietiging van de tempel en de verstrooiing van het Joodse volk over het gehele Romeinse rijk. Het volk lost op, als een soort van potentiëring, in de andere volkeren.

Na aanvankelijke christenvervolgingen wordt in 312 de kerk door Constantijn een politiek-wereldlijk instituut in het Romeinse rijk. De oude Joodse opgave om het lichaam voor de

Christus vormen wordt nu door de kerk opgepakt en voortgezet. In de 7e eeuw ontstaat de Islam, die het strenge Abramitische monotheiisme (maar niet verbonden met de stroom van het offer) belijdt en de wereld beschouwt vanuit getal, maat en gewicht en daarmee het denken materialiseert.

Antisemitisme en zionisme

In 1879 breekt er een nieuwe periode aan (die tot ca. 2200 zal duren) waarin de engel Michaël – die de leidende engel van het Joodse volk was – tijdgeest wordt en als dienaar van Christus de mens tot een mensheidsbewustzijn voert om wereldburger te worden. De historicus Heinrich von Treitschke introduceert in de 'Preussische Jahrbüchern' het woord antisemitisme, waaraan het Hebreeuwse woord *shem* ten grondslag ligt. Sem is de zoon van Noach, voorvader van de Semieten: zowel de Joden als de Arabieren. Ha *shem* betekent: de naam, de onuitsprekelijke naam van God. De jodenhaat krijgt een geheel nieuw karakter; zij is niet meer gericht tegen een religie waarvan de aanhangers Christus hadden vermoord, maar richt zich op het ras dat overal 'ellende veroorzaakt en alles verontreinigt'; men moet zijn bloed daarvan rein zien te houden. Het antisemitisme is een rechtstreekse aanval op de onuitsprekelijke naam van God en daarmee op het werk van Michaël. Er kwam, ook vanuit het niets, een tegenbeweging van de Joden op gang. Het idee voor het vormen van een eigen Joodse staat had Theodor Herzl echter ook van Heinrich von Treitschke, die het woord zionisme introduceert, overgenomen. Net als het antisemitisme is ook het zionisme een aanval op het werk van Michaël. Beide tegenbewegingen waren een anti-impuls tegen datgene wat voor de mensheid in deze Michaëlperiode aan de orde was. Het had een krachtige intensivering van het lot van de mensheid tot gevolg: het omvangrijke offer in de voorbije eeuw.

Rudolf Steiner (GA 118) beschrijft hoe tussen 1930 en 1940 grote veranderingen zullen optreden voor de menselijke ziel en hij verbindt

daarmee de wederkomst van Christus in de etherische wereld, de wereld van de levenskrachten in en om ons heen. Zoals, in de tijd dat Christus in een fysieke verschijning op aarde leefde, de mensen over een bepaalde lichamelijkheid moesten beschikken om in Jezus de Christus te kunnen herkennen, zo moeten de mensen zich in deze tijd nieuwe waarnemingsorganen vormen om de etherische Christus te kunnen waarnemen. De waarneming, erkenning en opname van de wedergekomen Christus is nu niet meer afhankelijk van de erfelijke stroom waarin je staat, maar van het eigen werk van de enkeling om door alle hindernissen van het materialisme heen te komen tot de vorming van nieuwe waarnemingsorganen. Daarvoor is ons onder meer de mensenwijdingsdienst gegeven.

De huidige cultuur is niet christelijk. Onze wetenschap, gezondheidszorg, onderwijs worden bepaald door getallen en structuren. Het is een godloze cultuur die sterk bepaald wordt door de getal/maat/gewicht impuls van de Ismaëlstroom en die maar weinig deel heeft aan de Izaäkstroom van het offer. Bij Abraham waren getal, maat en gewicht dienstbaar aan het schouwen van de godheid in de wereld, het leren kennen van Gods werkzaamheid in de wereld. Onze cultuur heeft de goddelijke maat, gewicht en getal uit de wereld verdreven.

God binnenlaten

Het christendom is uit het jodendom voortgekomen. Het traditionele christendom lijkt meer en meer de dubbelganger-aspecten van haar drie opgaven in zich te hebben opgenomen: in de geschiedenis van het christendom is een duidelijke tendens waar te nemen tot het trekken van grenzen, zich vast te leggen in dogma's en fanatici voort te brengen. Het lijkt wel eens alsof het christendom naar buiten toe juist dat bestrijdt, wat ze onbewust in haar eigen wezen niet kan uitstaan. In zekere zin heeft het ware jodendom de opgave het christendom te spiritualiseren. De

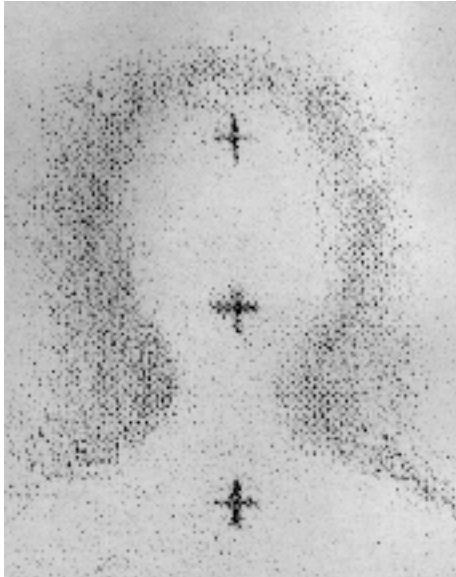
leer en het leven van de Chassidim, de 'vromen' zijn met name door het werk van Martin Buber bekend geworden. Een gierig man vroeg eens aan Rabbi Abraham von Stretyn: 'Men zegt dat u de mensen middelen tot genezing geeft en dat ze werken. Geef mij een middel om tot godvrezendheid te komen.' 'Voor godvrezendheid heb ik geen middel, zegt Rabbi Abraham, maar als u wilt kunt u wel een middel krijgen om God te leren liefhebben.' 'Dat heb ik nog veel liever, roept de man, geef het me.' 'Dat middel, antwoordt de Rabbi, is liefde tot de mensen.'

God wil in de wereld komen, maar hij wil via de mensen komen. Dat is het mysterie van ons bestaan. God woont daar waar men hem binnenlaat. Daar komt het uiteindelijk op aan: God binnenlaten, daar waar men staat, daar waar men leeft. Het christendom kan veel van het jodendom leren: de grenzen verkennen tussen deze en gene zijde, het zoekend strijden om kennis van God, het dankend belijden van God. En dan komt het er op aan te ontdekken waar de tegenbeelden, de dubbelgangerkrachten werkzaam zijn in onze cultuur, onze religie, opvoeding kunst, wetenschap, geneeskunde; waar trekken we grenzen vanuit vooroordelen, welke dogma's en verharde tradities zijn er, waar belijden we ons geloof niet als soeverein en vrij individu maar zijn we gebonden aan de bloedbanden van familie en volk? Het jodendom kan ons hierbij helpen. Jood ben je door geboorte, christen kun je worden door eigen toedoen. Wellicht is het Joodse volk zo lang nodig totdat de christenen en hun cultuur werkelijk christelijk zijn geworden.

Zie ook Die Christengemeinschaft 2002/4, 5 en 6

Het kruis, Grondvorm voor religieuze beleving,

Over het bekruisen in de mensenwijdingsdienst.

Tekst: Siegwart Knijpenga

Illustraties: Roos Bongenaar

Dit boekje is geschreven door Siegwart Knijpenga naar aanleiding van een retraitsdag in de gemeente Alkmaar. Het is kort maar krachtig! De hele brochure telt 23 pagina's. Beknopt, maar daarom zeker niet minder inhoudelijk, wordt de betekenis van het kruis zoals het op verschillende wijzen gestalte krijgt in de liturgie van de Christengemeenschap beschreven en toegelicht: het zich bekruisen van gemeentelid en celebrant in de mensenwijdingsdienst, de kruistekens in de andere sacramenten, bij het crematie of begrafenis ritueel en het kruis met olie en as. De kruisvorm in zijn algemeenheid wordt invoelbaar gemaakt; aan de hand van de illustraties getekend door

Roos Bongenaar, is het mogelijk om dit zelf beeldend tot uitdrukking te brengen.

Voor wie zich wil verdiepen in het kruismotief als grondvorm voor de christelijke religieuze beleving individueel of in groepsverband biedt dit boekje belangrijke aanknopingspunten en een leidraad.

Het is te verkrijgen bij de boekenrafels van de gemeenten voor vijf euro. De opbrengst is ten bate van kerkbouw in Nederland en Vlaanderen.

Ontvangen boeken

Myth of the nativity

- The virgin birth re-examined

Andrew Welburn, uitgeverij Floris Books.

In dit boek, opgedragen aan de eerste leraren en studenten van het priesterseminarie in Hamburg, onderzoekt de schrijver het verschijnsel van de maagdelijke geboorte aan de hand van parallelle verhalen uit Joodse, Perzische, Egyptische en Romeinse bronnen.

Duitsland In het kader van de activiteiten die tot doel hebben om jonge mensen kennis te laten maken met de priesteropleiding aan het seminarie in Hamburg was er in november een openbare studiedag over 'De dood in bioscoopfilms' met prof. Sabine Bobert van het Instituut voor Praktische Theologie in Kiel.